

Лілія Темченко,

кандидат філологічних наук, доцент,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна,
ORCID: 0000-0003-2696-0272

Ірина Бучарська,

кандидат філологічних наук, доцент,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна,
ORCID: 0000-0002-3975-3654

МЕДІАПРОЄКТ «ЛІТЕРАТУРНА МАПА МІСТА ДНІПРО»: СОЦІОКУЛЬТУРНА ФУНКЦІЯ УРБАНОНІМІВ

Урбанонімний простір є важливим складником символічної структури сучасного міста. Назви вулиць, проспектів, площ відіграють роль не лише орієнтирів, а й маркерів колективної ідентичності, культурної пам'яті та історичної тяглості. В умовах деколонізації та пошуку моделі національної самоідентифікації урбанонімічна реформа постає як один із механізмів переозначення публічного простору відповідно до нових гуманітарних пріоритетів. У цьому контексті актуальним є проєкт перейменування вулиць на честь українських письменників як інструмент культурної трансформації та просвітницької діяльності.

Урбаноніми, які давно вже стали об'єктом міждисциплінарних досліджень, є текстом міського простору, через який фіксується й передається ціннісно-наративна інформація. Адресну урбанонімію аналізують з позицій філософії як одну з форм фіксації культурної пам'яті. Огляд останніх публікацій свідчить про актуальність цієї теми в сучасному науковому дискурсі. Інтерес до соціокультурної функції урбанонімів демонструють не тільки українські [5], а й литовські [4] та польські дослідники [1, 2, 3]. Зауважимо, що науковці однакові в думці: урбаноніми формують семіотичне поле міста та виконують репрезентативну, комунікативну та ідеологічну функції. Назви вулиць закріплюють наявні ієрархії, стаючи засобом символічного переозначення простору. У цьому контексті урбанонімічна політика виступає важливим складником гуманітарної стратегії держави.

Після 1991 року в Україні розпочався процес перейменування, який ми умовно називаємо «війна символів». Він пов'язаний із демонтажем імперської та радянської символіки й означений кількома кульмінаційними точками. Ініційований у 1991 р., цей процес набув особливої актуальності після 2014 р., а з 2022-го став частиною широкомасштабного процесу деколонізації й дерусифікації.

Статистичні дані свідчать: у Дніпрі до 1998 р. перейменовано 49 урбанонімів, упродовж 2015 – 2016 рр. – 359 урбанонімів, а від того часу й до 2020 р. лише 4 урбаноніми. Цей процес був поновлений з початком повномасштабної війни з Росією – 250 вулиць змінили назви.

Так, у Дніпрі з'явилися вулиці на честь українських істориків, митців, науковців, журналістів, зокрема Сергія Подолинського, Сергія Єфремова, Євгена Чикаленка, Івана Огієнка, Георгія Нарбута, Уласа Самчука, Алли Горської. Ці перейменування супроводжувалися як активною діяльністю органів влади та експертного середовища, так і жвавими дискусіями серед громадян. Нині на мапі міста можна побачити й письменницькі урбаноніми: вулиці Андріяна Кащенко, Валер'яна Підмогильного, Івана Багряного, Олеся Гончара, Павла Загребельного, Івана Сокульського.

Письменники як агенти культурної пам'яті

Присвоєння імен українських письменників міському простору є способом репрезентації літературної традиції в повсякденному житті. Імена Валер'яна Підмогильного, Івана Сокульського, Олеся Гончара, Павла Загребельного — не лише маркери літературного канону, а й віхи культурного спротиву, модернізації літератури, естетичного новаторства. Такі урбаноніми дозволяють формувати наративи міста не лише як промислового або адміністративного, а як інтелектуального й гуманітарного простору.

Концепція медіапроєкту

Метою медіапроєкту є створення платформи для інформування, просвітництва та залучення громадськості до осмислення змін в адресній урбаноніміці. Основні завдання:

- надати структуровану інформації про письменників, чиї імена відображено в міському просторі;
- створити мультимедійний контент (відео, подкасти, статті, медіарецензії);
- описати архітектурний ансамбль урбаноніму, який допоможе зробити його живим наративом міста. Архітектурне обличчя вулиці відображає соціальні, економічні й естетичні особливості епохи, у якій відбувається символічна трансформація міського простору Просторове

середовище стає інтерпретаційною ланкою для нової назви. Навіть у випадках, коли письменник не має прив'язки до локації, як-то: Олена Пчілка, Леся Українка — архітектурне тло може стати основою для асоціативного осмислення епохи, яку він репрезентує.

- сформуванню публічний дискурс навколо культурної спадщини (обговорення, дискусії, виступи, зворотний зв'язок).

Можливі формати реалізації медіапроєкту:

- мультимедійні статті «письменник+вулиця+ її архітектурний ансамбль»;
- цитатник (письменник про... + про письменника та його творчість);
- відеорубрика «Хто такий...?» (60-секундні портрети письменників);
- подкасти з фахівцями та містянами;
- вуличні опитування;
- соцмережевий флешмоб: «Я живу на вулиці...».

Партнери медіапроєкту

У регіоні функціонують історичні та літературні музеї, а також технологічно сучасний Музей історії міста Дніпра, які архівують і зберігають історично значущу для міста інформацію. Медіапроєкти покликані актуалізувати історичну пам'ять. Під час реалізації проєкту ми розраховуємо на співпрацю з регіональною Спілкою письменників, закладами культури, освітніми установами, органами місцевого самоврядування та медіа.

Залучення молоді є важливим складником реалізації медіапроєкту, адже вона є не лише активним користувачем міського середовища, але й майбутнім трансформатором його. У сучасному контексті участь молоді забезпечує сталість змін і їх вкорінення у свідомість нового покоління.

Урбаноніми є важливим інструментом формування колективної пам'яті й ціннісного простору. Їх переосмислення в умовах деколонізації потребує не лише адміністративного рішення, а й культурної, комунікативної та освітньої підтримки. Медіапроєкт, присвячений письменницькій урбаноніміці, здатний стати ефективним інструментом у сфері гуманітарної політики, забезпечуючи глибше розуміння літературної спадщини, сприяти активізації публічного діалогу та формуванню символічного обличчя сучасного українського міста.

Реалізація проєкту стала можливою завдяки багаторічному дослідницькому інтересу до теми урбанонімів, що пройшла апробацію на різних дослідницьких рівнях — від окремих учнівських (МАН) і студентських досліджень, починаючи з 2018 р. до сьогодні.

Список використаної літератури та джерел

1. Duda J. Opinia społeczna w sprawie stosowności nazw ulic–pokolenie Z i przestrzeń onimiczna. *Socjolingwistyka*. 2024. T. 38. №. 1.
2. Getka J., Olejnik M. Urbanonyms as a Tool in the Construction of Ukrainians' and Belarusians' National Identity Within Crisis Conditions. *Slavia Orientalis*. 2024. C. 211–227.
3. Górny K., Górna A. Gender and the Urban Linguistic Landscape: Polish Street Naming Practices. *Names*. 2024. T. 72. № 2. C. 1–19.
4. Husak V. S. The significant impact of cognitive linguistics on the urbanonyms as imprints of cultural memory (on the example of the cities kyiv and vilnius). 2024.
5. Radchenko O., Ilchenko I., Luhova D. Urbanonyms in the national-cultural aspect: philosophical approach. *Філософія та Управління*. 2024. № 1.